

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MOHAMMED İBRAHİM KENCE BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/29483

Karar Tarihi : 2/7/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Mohammed İbrahim KENCE

Vekili : Av. Barış İPEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararına karşı açılan davanın süre aşımından reddi nedeniyle kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, kötü muameleye maruz kalma riski bulunan ülkeye sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, idari gözetim altında tutulmanın hukuka aykırı olması nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1995 doğumlu bir erkek olup Afganistan İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

7. Başvurucu 3/2/2021 tarihinde sahte kimlikle yakalanmış bu olay üzerine başvurucu hakkında resmî belgede sahtecilik suçundan yasal işlem başlatılmıştır. Aynı tarihli olup kolluk görevlilerince düzenlenen ve yasa dışı göçmenlerin sorgulamalarında kullanılan mülakat formuna göre başvurunun konuştuğu diller Farsça, Türkçe ve Özbekçe olarak belirtilmiştir. Tercüman eşliğinde düzenlenmeyen bu formda başvurunun imzası yer almaktadır. Başvurucu, aynı gün şüpheli sıfatıyla bu kez tercüman eşliğinde alınan ifadesinde Türkçe konuşabildiğini ancak okuyamadığını beyan etmiş ve İfade Tutanağı'nı imzalamıştır. Başvurucu, ifadesinin alınmasından sonra Manisa İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Göç İdaresi) teslim edilmiştir.

8. Göç İdaresince 4/2/2021 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi (*Türkiye'ye giriş, vize ve ikamet izinleri için yapılan işlemlerde gerçek dışı bilgi ve sahte belge kullananlar*) ve (h) bendi (*Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler*) uyarınca başvurunun sınır dışı edilmesine ve 6 ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

9. Sınır dışı etme kararı 5/2/2021 tarihinde başvurucuya hem Farsça hem de Türkçe olarak ve parmak izi alınmak suretiyle tebliğ edilmiştir. Tebliğ işlemi, Farsça bilen ve Göç İdaresi bünyesinde tercümanlık yaptığı belirtilen veri güncelleme personeli A.B. eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Tebliğ formunda başvuru hakkında alınan sınır dışı etme kararının gerekçesinde bu karara karşı kararın tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurulabileceğine, mahkemenin başvuruyu on beş gün içinde sonuçlandıracağına ve verilen kararın kesin olduğuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca talep edilmesi hâlinde ilgili baroca avukatlık hizmeti sağlanacağı belirtilmiştir. Her ne kadar formda tercüman kaşesi bulunmasa da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün yazısında adı geçen personelin tercüman olarak görevlendirildiği anlaşılmıştır.

10. Başvurucu 29/4/2021 tarihinde sınır dışı etme işleminin iptali istemiyle Manisa 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde; ülkesinde iç savaş olduğunu, sınır dışı edilmesi hâlinde kendisinin ve çocuklarının öldürüleceğini, işkence veya kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüştür. Ayrıca hakkında verilen sınır dışı kararının içeriğine ilişkin olarak bir bilgisi olmadığını, kararın anlam ve sonuçlarının kendisine açıklanmadığını, kararın iptali için başvurabileceği hukuki yollar ve bir avukatla kendisini temsil edebileceğine dair herhangi bir bilgilendirme yapılmadığını, avukat yardımı istemesine rağmen bu hizmetin sağlanmadığını belirtmiştir. İddiasına göre bildiği tek dil Özbekçedir ancak kararın hukuki sonuçları hakkında bildiği dilde açıklayıcı bir bilgi verilmemiştir. Bu nedenle sınır dışı kararının tebliği usulsüzdür.

11. İdare Mahkemesi 17/6/2021 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Davacının iletişim dilinin Farsça olarak beyan edildiği; dava konusu işlemin davacının anladığı dilde, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 25/2/2021 tarihli, E-9499 sayılı işlemi ile Farsça dilinde tercüman olarak görevlendirildiği anlaşılan A.B. aracılığı ile tebliğ edildiği ve davacı tarafından tebligatı anlamadığını belirtecek şekilde bir şerh düşülmeksizin tebellüğ edildiği gibi tebliğ formunda, hangi süre içinde nereye itiraz edebileceğinin gösterildiği görüldüğünden söz konusu iddialar yerinde bulunmamıştır."

12. Başvurucu, nihai kararı 24/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucu vekilinin idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğu iddiasıyla İzmir 2. Sulh Ceza Hâkimliğine yaptığı itiraz 11/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Anılan karar başvurucu vekiline e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiş ve e-tebligatın ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda 25/5/2021 tarihinde okundu sayılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 2/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar *Mehmet Şerif Ay* ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancılara adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise *Nadali Agheli Kohne Shahri* ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşme bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda da yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurusunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; Afganistan'daki iç savaş ve çatışma ortamından kaçarak Türkiye'ye geldiğini, geri gönderilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca ana dilinin Özbekçe olduğunu, buna karşılık çok az ve sadece konuşma dilinde Farsça bildiğini ifade etmiştir. Başvurucunun beyanına göre yetkili makamlarca iletişim dili Farsça kabul edilmiş, bu doğrultuda Farsça bilen bir tercüman aracılığıyla sınır dışı edilme kararının tebliğ edildiği kabul edilmiştir. Bu bağlamda başvuru, anladığı bir dille bilgilendirilmemesi ve sınır dışı kararına karşı etkili şekilde başvuru imkânından yoksun bırakılması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı, "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası ile "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal

engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17:

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

...

Madde 40:

Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

..."

18. Başvurucunun sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı, sınır dışı etme kararının usulüne uygun tebliğ edilmediği ve bu nedenle süresi içinde yasal yollara başvuramadığı yönündeki şikâyetleri ise anılan maddeyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında görülmüştür. Somut olayda öncelikli olarak etkili başvuru hakkı bakımından bir inceleme yapılacaktır. Bu incelemenin sonucuna göre kötü muamele yasağı yönünden ayrıca değerlendirme yapıp yapılmayacağına karar verilecektir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

20. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması ve başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf

Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (*Abdullah Yaşa* [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

21. Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için sıkı ispat kriterleriyle donatılmış, savunulabilir nitelikte bir iddianın varlığı aranırken anılan yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin makul şekilde açıklanması inceleme için yeterli görülebilir (*Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad*, § 63).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

22. Başvurucu; ana dilinin Özbekçe olduğunu, buna karşın hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararının Farsça tebliğ edildiğini belirterek tebliğ işleminin usule aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Çok az ve sadece konuşma düzeyinde Farsça bildiğini, bu nedenle kararın içeriğini anlayamadığını iddia etmiştir. Ancak başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçundan şüpheli sıfatıyla tercüman eşliğinde alınan ifadesinde Türkçe konuşabildiğini beyan ettiği, ayrıca yasa dışı göçmenlerin sorgulamalarında kullanılan mülakat formunda konuştuğu diller arasında Farsça, Türkçe ve Özbekçeyi sıraladığı görülmüştür (bkz. § 7).

23. Başvurucu hakkında alınan sınır dışı etme kararı 5/2/2021 tarihinde hem Farsça hem de Türkçe başvurucuya tebliğ edilmiş, tebliğ işlemi Farsça bilen ve Göç İdaresi bünyesinde tercümanlık yaptığı belirtilen veri güncelleme personeli A.B. aracılığıyla yapılmıştır (bkz. §§ 9, 11). Tebliğ formunda sınır dışı etme kararının gerekçesi, bu karara karşı itiraz usulleri ve itiraz süresine ilişkin bilgilere yer verilmiştir (bkz. § 9). Başvurucu, tebliğ işlemi sırasında kararın içeriğini anlamadığı yönünde herhangi bir şerh düşmemiş; ayrıca forma parmak izi basmaktan da imtina etmemiştir.

24. Sonuç olarak iletişim dilinin Farsça olduğu anlaşılan başvurucunun sınır dışı etme kararını Farsça bilen bir tercüman aracılığıyla tebliğ ettiği, tebliğin içeriğini anlamadığı yönünde herhangi bir çekince ileri sürmediği veya şerh düşmediği, yalnızca Özbekçeyi anladığına dair somut bilgi veya belge sunmadığı görülmüştür.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt* [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

27. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Özlem Türkeş [1. B.], B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

28. Somut olayda sınır dışı etme kararı 5/2/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Bu durumda 5/2/2021 tarihinde başvurucunun bilgisine sunulan sınır dışı etme kararına karşı kanunda öngörülen yedi günlük dava açma süresi geçtikten sonra 29/4/2021 tarihinde açtığı idari davayla başvuru yollarını usulüne uygun tükettiğinden bahsedilemeyeceği açıktır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, hakkında verilen idari gözetim kararının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Mehmet Özcan* ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiş; kararda tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde ilgili mevzuat uyarınca gönderinin muhatabın hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonunda tebliğ edilmiş sayıldığını, bununla birlikte elektronik tebligatın Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi üzerinden elektronik ortamda açıldığı tarihte başvuru sahiplerinin bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

32. İzmir 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 11/5/2021 tarihli ret kararı başvuru vekiline e-tebligat yoluyla tebliğ edilmiş ve 25/5/2021 tarihinde okundu sayılmıştır (bkz. § 13). Buna karşın bireysel başvuru, otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 7/7/2021 tarihinde yapılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *süre aşımı* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *süre aşımı* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurusunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.